

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

به استناد جزء یک بند الف ماده 26 قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و ماده 32 قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور، شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ -/1398/1، سند آمایش استان قم در افق 1414 را در دو قسمت راهبردی و اجرایی به شرح زیر تصویب نمود:

سند آمایش استان قم

ماده 1- تعاریف و مفاهیم

در این سند اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

اهداف بنیادین توسعه فضایی استان: اهداف بنیادین برگرفته از اسناد فرادست سطوح ملی و منطقه ای و قابلیت ها و مسائل استان در قالب رویکرد تفکر ارزشی احصاء و مبنایی برای طراحی چشم انداز توسعه استان قرار می گیرد.

نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه ای: بر اساس بررسی اسناد فرادست، مطالعات پشتیبان و تحلیل روندها و گرایشات عمده در طول دو دهه اخیر در استان، نقش ها و ماموریت های استان در مقیاس ملی و منطقه ای تعیین می گردد.

چشم انداز توسعه استان: چشم انداز توسعه استان مبتنی بر الزامات اسناد فرادست، اهداف بنیادین، قابلیت ها - مسائل استان، دیدگاه های نخبگان و مقامات ارشد استانی و منبعث شده از نقاط لنگرگاهی استان (عملکردهای اصلی استان، آوازه یا برند استان و ...) با رویکرد آینده نگاری ارائه می گردد.

راهبردهای پابرجا: راهبردهای پابرجا به عنوان یکی از مهمترین جهت گیری های توسعه آتی استان، بر اساس سناریوهای متصور و سازمان فضایی وضع موجود استان، تعیین می نماید.

شکل بندی کلان نظام فضایی: شکل بندی کلان نظام فضایی یا همان طرح پایه آمایش استان، مبتنی بر راهبردهای پابرجا و استنتاج الزامات فضایی این راهبردها، قلمروهای اصلی و مراکز عمده زیست و فعالیت، شبکه های اصلی زیربنایی و کریدورهای ارتباطی و قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت و قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت استان را مشخص می کند.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

تخصص ها و اولویت های توسعه استان: تخصص های نواحی (مناطق) استان در قالب کدهای تفصیلی تر فعالیت ها و عرصه های اولویت دار توسعه در این نواحی (مناطق) در راستای شکل بندی کلان نظام فضایی طرح می گردد.

سیاست های سرزمینی توسعه بخش ها در استان: سیاست های سرزمینی توسعه بخش ها به عنوان مجموعه اقدامات و دستورالعمل های معینی که در جهت رسیدن به هدف یا اهداف موردنظر در برنامه آمایش استان، در چارچوب های راهبردهای مشخص شده، تعیین و به اجرا گذاشته می شود.

تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی: تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی از روی هم گذاری لایه های مختلف شکل بندی الگوی استقرار فعالیت ها، الگوی نظام سکونتگاهی، الگوی نظام خدمات اجتماعی، الگوی نظام خدمات برتر، الگوی شبکه های زیربنایی به همراه لایه های پایه نظیر لایه های پهنه بندی های طبیعی، تقسیمات کشوری و ... تصویر شکل بندی سازمان فضایی استان را تشکیل می دهد.

برنامه های اجرایی آمایش استان: مجموعه ای از طرح ها و پروژه های هماهنگ و هم راستا که در چارچوب یک برنامه (بخشی یا سرزمینی) شکل می گیرند و با اجرای آنها در چارچوب جهت گیری های کلان و روش های اجرایی از پیش اندیشیده شده، هدف های برنامه آمایش استان محقق می شود.

ماده 2- سند راهبردی آمایش استان قم به قرار زیر است:

1-2- اهداف بنیادین

- تقویت فرهنگ اسلامی - ایرانی در استان.
- گردشگری زیارتی پایدار و پیشرفته.
- دارا بودن (دستیابی به) مراکز حوزوی و دانشگاهی پیشرفته با عملکرد ملی و فراملی.
- خدمات توسعه یافته و افزایش سهم فعالیت های نوین و دانش پایه در بخش های مختلف خدماتی.
- افزایش تولید ناخالص سرانه متناسب با ظرفیت های استان و بهبود بهره وری سرانه.
- بازرگانی پیشرفته متناسب با فعالیت های تولیدی و خدماتی.
- صنایع پیشرفته با فناوری های پاک با تأکید بر تخصصی شدن استان در رشته های صنعتی منطبق بر قابلیت های استان و کسب جایگاه مناسب در بهره برداری از ذخایر معدنی.
- حفظ و نگه داشت سطح فعالیت های کشاورزی به همراه ارتقای کیفی و کمی تولید.
- حفاظت از محیط زیست و منابع پایه.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- سازمان فضایی متعادل.
- ایفای نقش فعال استان در تقسیم کار ملی و مشارکت با تهران در پذیرش نقش‌های ملی و منطقه‌ای پایتخت متناسب با توان‌ها و قابلیت‌های استان.

2-2- نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای

نقش استان در تقسیم کار ملی

آموزش حوزوی و عالی

- ارائه کننده فعالیت‌های مرتبط با آموزش علوم دینی (حوزه‌های علمیه) در سطوح عالی.
- ارائه دهنده خدمات آموزش عالی پیشرفته با تاکید بر رشته‌های علوم انسانی و اسلامی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های حوزوی استان.

فرهنگی و مذهبی

- پایگاه ارتباطات فرهنگی و مذهبی با کشورهای اسلامی و مبادله کننده تولیدات فرهنگی و رسانه‌ای.
- یکی از مکان‌های (شهر قم) برگزاری اتفاقات و مناسبت‌های خاص فرهنگی ملی و بین‌المللی.
- برخوردار از جایگاه ویژه در حفظ و بالندگی هویت اسلامی- ایرانی کشور و شناساندن ابعاد این هویت به سایر ملل جهان و بویژه کشورهای منطقه.

گردشگری

- یکی از کانون‌های توسعه گردشگری زیارتی پیشرفته در جهان تشیع متناسب با شانیت و آثار قدسی حرم مطهر و مسجد جمکران.
- ارائه دهنده خدمات گردشگری سلامت و خدمات بهداشتی و درمانی.

خدمات برتر

- کانون جذب طلاب و دانشجویان خارجی از طریق تقویت آموزش حوزوی و عالی.
- جلب و جذب سرمایه گذار با توجه به قابلیت‌های موجود و تسهیلات قانونی منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان.

حمل و نقل

- برقرار کننده پیوند های ارتباطی در شبکه کریدورهای ترانزیتی کشور و پیشگامی در برقراری تعامل و همکاری بین استان‌های مستقر در طول این محورها.
- یکی از مناطق تخلیه و توزیع کالا در کشور با توجه به موقعیت ممتاز ترانزیتی استان.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ارائه دهنده خدمات در امور حمل و نقل جاده‌ای، ریلی و هوایی با توجه به موقعیت ممتاز ارتباطی استان در حمل و نقل و ترانزیت مسافر و کالا.

- برقرارکننده پیوند ارتباطی (جاده‌ای و ریلی) استان با استان‌های مرکزی، قزوین و سمنان جهت تسهیل ارتباط مستقیم شبکه‌های جنوب کشور با مناطق شمال غربی و شمال شرقی مستقل از تهران.

نظام سکونتگاهی

- همکاری در تقسیم کار ملی و مشارکت با تهران از طریق کارآمد کردن نظام اداری و اجرایی استان و فراهم نمودن زمینه‌های لازم.

بازرگانی

- ارائه دهنده خدمات تجاری و بازرگانی نوین در صنایع پاک، صنایع فرهنگی و چاپ و همچنین فرش ابریشم قم (دارای برند جهانی).

صنعت و معدن

- یکی از کانون‌های تولید و صادرات صنعتی و معدنی استان نظیر صنایع شیمیایی و صنایع فرآوری از شورابه‌های دریاچه نمک، معدن منگنز، نیروگاه‌های خورشیدی و صنعت فرش و سوهان.

محیط‌زیست و منابع طبیعی

- حفاظت از مناطق چهارگانه حفاظت شده (پلنگ دره، دریاچه حوض سلطان، دریاچه نمک و پارک ملی کویر) از طریق مشارکت جوامع محلی و با اعتبارات بین‌المللی.

نقش استان در تقسیم کار منطقه‌ای

آموزش حوزوی و عالی

- پایگاه مرکزیت حوزه علمیه و مرجعیت شیعه و پذیرای طلاب داخلی برای آموزش علوم اسلامی.

فرهنگی و مذهبی

- چاپ و انتشار کتاب در سطح منطقه‌ای و تولید نرم افزارهای فرهنگی.

گردشگری

- ارائه امکانات و خدمات و تسهیلات در گردشگری زیارتی - فرهنگی، تاریخی و گردشگری طبیعی.

خدمات برتر و بازرگانی

- کلان شهر قم به عنوان مرکزیت خدمات استانی و خدمات برتر منطقه‌ای.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- یکی از مناطق بارانداز تجاری و نگهداری و صادرات کالا در کشور با توجه به وجود منطقه ویژه اقتصادی با تأسیسات بازرگانی، صنعتی و موقعیت جغرافیایی مناسب.

حمل و نقل

- ارائه کننده خدمات حمل و نقل کالا و مسافر با توجه به موقعیت ممتاز و توسعه زیرساخت‌ها و ارتقاء راههای ارتباطی درون استانی.

نظام سکونتگاهی

- پذیرش برخی از عملکردهای سیاسی، اداری و فرهنگی و فعالیت های تولیدی و خدماتی قابل انتقال از پایتخت به استان.
- پشتیبانی و کمک به تهران در حوادث و بلایای طبیعی.

صنعت و معدن

- یکی از کانون‌های تولید خوشه‌های صنعتی و ارتقاء تکنولوژی صنایع بومی شده در استان نظیر کفش و دمپایی، چوب، سنگ، صنایع پلاستیک، لاستیک و صنایع فلزی و مبلمان.

کشاورزی

- تولید، توزیع و مبادله دام و طیور.

محیط‌زیست و منابع طبیعی

- حفاظت، احیاء و توسعه پوشش گیاهی و فضای سبز و جلوگیری از پیشروی کویر و ریزگردها.

3-2- چشم‌انداز توسعه استان

استان قم در افق چشم‌انداز (سال 1414) استانی است پیشرفته با مردمی مومن و فرهیخته، فضای معنوی و امن و متناسب با نقش و جایگاه بین‌المللی آن که با برخورداری از اماکن مقدس متعدد، حوزه‌های معتبر علوم دینی، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی پیشرفته، خدمات و تولید با کیفیت، توسعه خویش را بر پایه سه محور مرکزیت تولید و نشر علوم و معارف دینی، شهر زیارتی در مقیاس جهانی و الگوی مدنیت اسلامی استمرار می‌بخشد.

این استان با استفاده از موقعیت جغرافیایی خویش، زیربناهای توسعه یافته، خدمات پیشرفته و توان‌های متعدد کلان‌شهر قم، ضمن مشارکت با تهران در ایفای برخی از وظایف ملی و منطقه‌ای، نقش تمرکززدایی

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

ارتباطی از مرکز کشور را به خوبی ایفا می نماید.

کلان شهر قم به عنوان یکی از مراکز مقدس شیعیان جهان، شهری است پیشرفته و فارغ از فعالیت های غیر ضروری که به همراه سایر نقاط آباد شهری و روستایی استان شبکه سکونتگاهی با شدت تمرکز کمتر نسبت به مراحل اولیه توسعه را شکل می دهند.

این استان در افق چشم انداز از نظام ها و تأسیسات تولیدی و خدمات پیشرفته برخوردار است. وجه غالب فعالیت های تولیدی این استان را صنایع با فناوری برتر، پاک و کم آبر و کشاورزی متمرکز و صنعتی شکل می دهند به گونه ای که ضمن استفاده منطقی از منابع طبیعی، توسعه پایدار را برای برخورداری نسل های آینده تضمین می نمایند.

بر اساس این چشم انداز، ویژگی های قم در افق 1414 به صورت زیر ترسیم گردیده است:

- استانی پیشرفته با مردمی مومن و فرهیخته، فضای معنوی و امن و متناسب با نقش و جایگاه بین المللی آن.
- برخورداری از اماکن مقدس متعدد و برتر در بخش گردشگری مذهبی.
- دارای حوزه های معتبر علوم دینی و قطب آموزش علوم انسانی.
- برخورداری از دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی پیشرفته و خدمات و تولید با کیفیت.
- بهره مندی از زیربناهای توسعه یافته، خدمات پیشرفته و توان های متعدد کلان شهر قم.
- ایفای برخی از وظایف ملی و منطقه ای و تمرکززدایی ارتباطی از مرکز کشور.
- کلان شهر قم به عنوان یکی از مراکز مقدس شیعیان جهان، شهری پیشرفته و فارغ از فعالیت های غیر ضروری.
- استقرار صنایع با فناوری برتر، پاک و کم آبر و کشاورزی متمرکز و صنعتی متناسب با منابع آبی و توان های محیطی در استان.

4-2- مأموریت های توسعه استان

- شناساندن ابعاد هویت اسلامی - ایرانی به سایر ملل جهان و به ویژه کشورهای منطقه و استفاده از جایگاه ویژه فرهنگی استان در حفظ و بالندگی هویت اسلامی - ایرانی کشور.
- معرفی جامعه توسعه یافته مبتنی بر شاخص های توسعه انسانی متناظر با اهداف ملی و جهانی.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ارتقای همه جانبه و پایدار گردشگری زیارتی استان در مقیاس ملی و فراملی از طریق توسعه امکانات و تأسیسات در بخش گردشگری و به کارگیری شیوه‌های نوین مدیریت و بازاریابی.
- افزایش ماندگاری زائرین و گردشگران از طریق به کارگیری تمهیدات لازم و جاذبه‌های استان.
- تمرکز بر سطوح برتر تحصیلات حوزوی در استان و انتقال سطوح پایین تر به سایر مناطق کشور.
- بهره‌گیری از ظرفیت‌های حوزوی استان در توسعه کمی و کیفی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و تحقیقاتی استان در رشته‌های علوم انسانی.
- تخصصی شدن استان در بخش خدمات با عملکردهای ملی از طریق ایجاد تحول بنیادین در بخش‌های خدماتی و ارتقای سهم فعالیت‌های نوین در آن‌ها.
- جذب سرمایه گذاری‌های متمایل به مناطق پر تراکم کشور به ویژه تهران با استفاده از موقعیت ممتاز جغرافیایی استان.
- تخصصی شدن استان در صنایع حمل و نقل.
- برقراری پیوندهای اقتصادی فراملی و تسهیل روابط درونی و بیرونی اقتصاد با استفاده از فرصت برخوردار از منطقه ویژه اقتصادی و بندر خشک سلفچگان.
- معرفی و زمینه سازی برای حضور و فعالیت هر چه بیشتر بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی استان.
- ارائه خدمات بهینه و پیشرفته به زوار و گردشگران با ساماندهی اصناف و سایر واحدهای بازرگانی شهر قم.
- تنظیم فرایند توسعه استان بر پایه ملاحظات محیط زیستی به منظور ارتقاء سطح پایداری توسعه از طریق اعمال مدیریت جامع زیست بوم مبتنی بر رویکرد مشارکتی.
- بهره برداری بهینه و پایدار از منابع پایه (آب و خاک) و حفظ تنوع زیستی و جلوگیری از پیشروی کویر.
- پشتیبانی از استان تهران در شرایط بحرانی با پذیرش برخی از نقش‌های ملی و منطقه‌ای پایتخت به ویژه در زمینه‌های فرهنگی و اداری - سیاسی (انتقال برخی از نهادهای حکومتی مثل نهادهای قضایی، سازمان تبلیغات، شورای نگهبان، ...).

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- کمک به تمرکززدایی ارتباطی از تهران از طریق تقویت پیوند بین شهرهای قم (به عنوان نقطه تلاقی محورهای ارتباطی جنوب) و شهرهای گرمسار در شرق و بوئین زهرا در غرب تهران).

2-5- راهبردهای پابرجا

- برقراری تعادل در افزایش جمعیت و جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه به استان.
- گسترش امنیت اجتماعی، اقتصادی و فضایی متناسب با شأن و جایگاه استان و تقویت سرمایه اجتماعی و کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی.
- افزایش سطح کمی و کیفی تولیدات فرهنگی و نرم‌افزارها با تأکید بر حوزه‌های تخصصی استان.
- ارتقای سطح بهداشت عمومی، تامین دسترسی همگانی به خدمات درمانی و گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی.
- توسعه فعالیت‌های تربیت بدنی و ارتقاء نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندی‌های افراد و گروه‌های اجتماعی.
- دستیابی همگانی به آموزش عمومی.
- توسعه مناطق مستعد گردشگری و حفظ و احیاء آثار فرهنگی، تاریخی و مذهبی.
- ایجاد زیرساخت‌های گردشگری پیشرفته متناسب با عملکرد ملی و فراملی استان.
- تقویت صنایع دستی و بومی استان در زمینه‌های تولید، معرفی و بازاریابی.
- توسعه زیرساخت‌های آموزش علوم دینی (حوزه‌های علمیه) در سطوح عالی و گسترش مؤسسات تخصصی مرتبط با توجه به عملکرد ملی و فراملی.
- توسعه سطوح بالایی تحصیلات حوزوی در استان و کاهش سطوح پایین‌تر به نفع سایر مناطق کشور.
- توسعه کمی و کیفی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و تحقیقاتی استان با بهره‌گیری از ظرفیت‌های حوزوی استان در رشته‌های علوم انسانی و تنوع بخشی و تقویت واحدهای دانشگاهی در رشته‌های علوم پزشکی.
- توسعه و تجهیز مراکز رشد و پارک‌های علمی - فناوری در ارتباط با مراکز آموزش عالی، مراکز تولیدی و سکونتگاه‌ها.
- سازمان‌دهی و تقویت خدمات برتر و دانش‌بنیان در جهت پشتیبانی از فرآیند توسعه استان.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

- فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای جلب سرمایه‌های داخلی و خارجی در فعالیت‌های اقتصادی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکت مردمی و ارتقای نقش تشکل‌ها (اتحادیه‌ها و تعاونی‌ها و سازمان‌های غیردولتی) در فعالیت‌های اقتصادی.
- نهادینه سازی بهره‌وری و افزایش آن در بخش‌های اقتصادی و عوامل تولید و افزایش فعالیت‌های دانش پایه، نوآوری و کار آفرینی در استان.
- ارتقای مهارت‌های نیروی انسانی و استفاده از فناوری‌های نوین در فعالیت‌های مختلف اقتصادی.
- نوین سازی بخش بازرگانی استان و ساماندهی اصناف و سایر واحدهای بازرگانی.
- توسعه و گسترش زیر ساخت‌ها و تأسیسات نگهداری و انتقال کالا (سورتینگ، بسته بندی و انبارداری)
- افزایش بهره‌وری منابع پایه آب و خاک با استفاده از روش‌های علمی روزآمد.
- حفاظت، احیاء و توسعه پوشش گیاهی استان، بهره‌برداری بهینه از آن و جلوگیری از پیشروی کویر و ریزگردها.
- تنظیم فرایند توسعه استان بر پایه ملاحظات محیط زیستی به منظور ارتقاء سطح پایداری توسعه از طریق اعمال مدیریت جامع زیست بوم مبتنی بر رویکرد مشارکتی.
- انتقال بین حوضه‌ای آب به عنوان اساسی‌ترین راهبرد در نظر گرفته شده برای مناطق کم آب با رعایت ملاحظات ملی و محیط زیستی.
- مدیریت بهینه پساب‌های شهری.
- اصلاح الگوی کشت و تأکید بر توسعه باغات و فعالیت‌های متمرکز کشاورزی شامل کشت‌های گلخانه‌ای، دامداری‌های صنعتی، پرورش طیور و آبی‌پروری.
- توسعه صنعتی استان با تأکید بر صنایع پاک و فناوری‌های پیشرفته در ایجاد واحدهای صنعتی جدید و نوسازی و افزایش بهره‌وری صنایع موجود.
- دگرگونی ساختار فعالیت‌های صنعتی در راستای تکمیل زنجیره‌های صنایع موجود و خوشه‌های صنعتی متناسب با طرح آمایش.
- گسترش بهره‌برداری از ذخایر معدنی موجود در استان با توجه به تنوع قابلیت‌های معدنی و کانسارهای موجود استان به ویژه نمک، منگنز و منیزیم (دریاچه نمک) و سنگ‌ها و مصالح ساختمانی.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه زیرساخت‌ها و ارتقای شاخص‌های بهره‌وری حمل‌ونقل زمینی (اعم از راه و راه‌آهن) با توجه به موقعیت ممتاز ارتباطی استان در حمل‌ونقل و ترانزیت مسافر و کالا.
- ارتقاء عملکرد شبکه‌های انتقال نفت خام، گاز، فرآورده‌های آن و خطوط و پست‌های انتقال نیرو.
- توسعه جایگاه‌های توزیع، مخازن ذخیره و خطوط انتقال نفت و گاز متناسب با ویژگی ترانزیتی استان و نیازهای مصرف داخلی.
- توسعه کاربری‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان محرک توسعه فعالیت‌های خدماتی، علمی و صنعتی در فرآیند توسعه استان.
- بهره‌گیری از موقعیت ممتاز جغرافیایی استان و نزدیکی آن با منطقه شهری تهران برای افزایش نقش و سهم استان در ساختار اقتصاد ملی.
- ایجاد شرایط، امکانات و بسترهای مناسب قانونی، مدیریتی و زیربنایی لازم برای پذیرش بخشی از فعالیت‌های تولیدی و خدماتی قابل انتقال از مجموعه شهری تهران به استان.
- اصلاح چهره کالبدی شهر قم و تداوم انتقال فعالیت‌های مزاحم، آلاینده و غیرضروری متناسب با نقش و جایگاه مقدس و بین‌المللی این شهر.
- به کارگیری ملاحظات پدافند غیرعامل در توسعه سکونتگاه‌ها و ایمن‌سازی آن‌ها در نواحی مختلف استان به ویژه در راستای کاهش اثرات زلزله، سیل و سایر بلایای طبیعی.

2-6- شکل‌بندی کلان نظام فضایی استان (تصویر چشم‌انداز توسعه استان)

قلمروهای اولویت‌دار استقرار جمعیت

قلمروهای اولویت‌دار استقرار جمعیت، در نقاط شهری استان بخصوص شهرهای قنات، سلفچگان و جعفریه و همچنین نقطه روستایی قم‌رود (در صورت ارتقاء به نقطه شهری) و نیز نواحی دارای مزیت در پیرامون شهر قم (پردیسان) جانمایی شده‌اند.

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیتی (فعالیت‌های کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات)

- قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت در نواحی کوهستانی با اولویت گردشگری طبیعی و تثبیت فعالیت‌های باغداری، دامپروری و خدمات و در نواحی کوهپایه‌ای با اولویت توسعه بخش خدمات (حمل و نقل و ترانزیت و بازرگانی و گردشگری ارتباطی) و در بخش صنعت (تولید و صادرات صنعتی و معدنی) و در نواحی دشتی و کویری با اولویت توسعه گردشگری (مذهبی، فرهنگی) و خدمات برتر

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

(آموزش حوزوی و عالی و فرهنگی) و بخش صنعت با اولویت تولیدات صنعتی و معدنی با تاکید بر صنایع سنگ، مبلمان، فرش و سوهان و ایجاد و توسعه نیروگاه‌های برق خورشیدی است.

قلمروهای نامناسب استقرار جمعیت

قلمروهای دارای محدودیت استقرار جمعیت

استقرار جمعیت در تمامی پهنه‌های دارای ارزش‌های محیط زیستی (مناطق حفاظت‌شده و مناطق شکارممنوع) و نیز پهنه‌های در معرض خطرات طبیعی با شدت زیاد (زلزله‌خیزی، سیل‌خیزی و خشک‌سالی) و نواحی کویری دارای محدودیت است.

پهنه‌های منابع طبیعی (مراعی و جنگل‌ها)، حفاظت و پهنه‌های مناسب برای توسعه فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی و گردشگری، و نواحی اطراف دریاچه نمک و حوض سلطان فاقد مزیت برای استقرار جمعیت در نظر گرفته شده‌اند.

قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های کشاورزی و صنعتی و معدنی و گردشگری

- توسعه فعالیت صنعتی در تمامی پهنه‌های حساس و دارای ارزش‌های محیط زیستی (مناطق حفاظت‌شده و مناطق شکارممنوع) و نیز پهنه‌های در معرض خطرات طبیعی با شدت زیاد (زلزله‌خیزی، سیل‌خیزی و خشک‌سالی) و شعاع مناسب از کلان‌شهر قم دارای محدودیت است و توسعه فعالیت‌های گردشگری و کشاورزی در برخی از پهنه‌های فوق و پهنه‌های دارای ارزش‌های محیط زیستی با رعایت الزامات خاص امکان‌پذیر است.

ماده 3- سند اجرایی آمایش استان قم به قرار زیر است:

3-1- تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان

- بخش خدمات توسعه یافته و در راستای آن توسعه بخش‌های فرهنگی و زیارتی اصلی‌ترین و مهم‌ترین اولویت استان است. بارگاه مطهر حضرت معصومه (س) و مسجد مقدس جمکران به همراه حوزه‌های معتبر علوم دینی، مؤسسات متعدد آموزشی و تحقیقاتی باعث پیدایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های مذهبی و فرهنگی قابل توجهی برای استان شده‌اند.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- در حال حاضر بخش صنعت استان یکی از بخش‌های پیشرو و توانمند در اقتصاد استان است. افزایش قابل توجه سهم بخش مولد صنعت و معدن در تولید ناخالص استان در سال‌های اخیر نشانگر وجود زمینه‌های مساعد توسعه این بخش در استان است. بخش صنعت با توجه به توان‌های صنعت استان در عرصه ملی به عنوان اولویت دوم توسعه محسوب می‌گردد.
- توسعه فعالیت‌ها و افزایش محصولات کشاورزی در سطح ملی و به تبع آن در سطح استانی از اهمیتی استراتژیک برخوردار بوده؛ بنابراین توسعه فعالیت‌های بخش کشاورزی به عنوان اولویت سوم ضمن تمرکز بر شیوه‌ها و الگوی کشت کم‌آب‌بر، بر توسعه کیفی و افزایش سطح تولید همراه خواهد بود.
- استان قم با توجه به موقعیت ترانزیتی و برخوردار از منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان، می‌تواند نقش مهمی در بازرگانی خارجی و همچنین فعالیت‌های عمده فروشی (تهیه و توزیع کالا در سطح مناطق مرکزی کشور) داشته باشد. لزوم توسعه همه جانبه این فعالیت‌ها و هماهنگی آن با سایر فعالیت‌های اقتصادی، اعم از بخش‌های تولیدی و خدماتی استان در تدوین اهداف باید مورد توجه قرار گیرد.

منطقه برنامه‌ریزی استان قم

گستره کوهستانی (غرب و جنوب استان)

- گردشگری طبیعی (اکوتوریسم متمرکز و اکوتوریسم گسترده).
- کشاورزی (باغداری، دامپروری و کشت گیاهان دارویی).
- گردشگری سلامت.

گستره کوهپایه‌ای (غرب و شمال استان)

- حمل و نقل و ترانزیت و بازرگانی و پیوندهای ملی ارتباطی و مواصلاتی.
- تولید و صادرات صنعتی و معدنی.
- خدمات گردشگری ارتباطی.
- خدمات پشتیبان تولید صنعتی، کشاورزی، گردشگری، بازرگانی و تجاری در مقیاس منطقه‌ای، کشاورزی (زراعت، باغداری، پرورش دام و طیور) در مقیاس منطقه‌ای.

گستره دشتی و کویری (شرق و جنوب شرق استان)

- گردشگری مذهبی، فرهنگی و تاریخی.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

- خدمات برتر آموزش حوزوی و عالی و فرهنگی و مذهبی.
- تولیدات صنعتی و معدنی با تأکید بر صنایع سنگ، مبلمان، فرش و سوهان در مقیاس ملی.
- ایجاد و توسعه نیروگاه‌های برق خورشیدی و سایر انرژی‌های تجدیدپذیر.

3-2- سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان

کشاورزی

- انجام مستمر اقدامات ترویجی و آموزش بهره‌برداران (در کلیه زیر بخش‌ها) در راستای افزایش بهره‌وری.
- انجام اقدامات اصلاحی در اراضی کشاورزی در جهت افزایش اراضی دارای توان و تبدیل اراضی نامرغوب به مرتع.
- تأمین و بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی، اصلاح روش‌های آبیاری سنتی و استفاده از شیوه‌های مدرن آبیاری.
- اصلاح الگوی کشت و توسعه کشت‌های کم آب بر و مقاوم در برابر شوری.
- تأکید بر توسعه باغات، کشت‌های متراکم و گلخانه‌ای.
- زمینه‌سازی برای توسعه کشت گیاهان دارویی.
- حمایت، تقویت و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی.
- ارتقاء شاخص‌های بهداشتی و سلامت در تولیدات دامی.
- استفاده از شیوه‌های نوین بهره‌برداری کشاورزی و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای بهره‌برداران و تولیدکنندگان با اعمال روش‌های نوین مدیریت مزرعه و واحدهای دامداری مبتنی بر افزایش بهره‌وری عوامل و نهادهای تولید.
- ایجاد زمینه‌های لازم برای توسعه پرورش آبزیان (ماهیان زینتی، گوشتی، آرتیمیا، تیلاپیا).

صنعت و معدن

- توسعه و حمایت از فعالیت‌های تحقیقاتی در زمینه افزایش بهره‌وری تولیدات صنعتی و معدنی.
- کمک به توسعه صنایع تخصصی استان با تأکید بر صنایع حمل و نقل، صنایع پایین دست پتروشیمی و فولاد، غذایی و دارویی، معدنی، نساجی و پوشاک.
- توسعه صنایع تخصصی استان با تأکید بر صنایع غذایی و دارویی، معدنی، نساجی و قطعات خودرو

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ارتقاء کیفیت و استانداردسازی محصولات صنعتی استان.
- توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی با تأکید بر صنایع بسته بندی محصولات با توجه به موقعیت جغرافیایی استان.
- استفاده از موقعیت و مزیت‌های منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان در توسعه صنعتی با استفاده از امکان صادرات مجدد.
- ارتقاء عملکرد شهرک‌ها و نواحی صنعتی موجود و تکمیل ظرفیت آن‌ها متناسب با توان زیست محیطی نواحی مختلف استان.
- اعطا و تمدید معافیت‌ها و سایر مشوق‌های لازم برای گسترش صنایع پاک (جدید و موجود).
- سرمایه گذاری و ایجاد زمینه‌های لازم برای توسعه صنایع هوا- فضا با توجه به زمینه‌های موجود در جوار فرودگاه بین‌المللی قم.
- انجام حمایت‌های لازم برای اصلاح خط تولید و استفاده از فناوری‌های روز در صنایع موجود با توجه به مساله اشتغال و بیمه‌های اجتماعی و جلوگیری از تبعات آن.
- حفظ هویت صنعت فرش دستباف قم به عنوان یک تولید صنعتی - هنری با توجه به جایگاه آن در بازارهای بین‌المللی.
- توسعه صنایع دستی و سایر صنایع قابل استقرار در نواحی روستایی در راستای متنوع سازی فعالیت‌ها و نگهداشت جمعیت روستایی.
- توسعه خوشه‌های صنعتی استان در زمینه‌های تخصصی (با تأکید بر خوشه‌های کفش، فرش دستباف و مبلمان).
- زمینه سازی برای ایجاد صنایع معدنی با اولویت منگنز و فرو منگنز و پودرهای معدنی.
- نوسازی ماشین‌آلات و تجهیزات معادن.
- سرمایه گذاری و ایجاد زمینه‌های لازم برای توسعه صنایع هوا- فضا در جوار فرودگاه بین‌المللی.
- توسعه آموزش‌های کاربردی و مهارت افزایی مستمر نیروی کار بخش، ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید.
- انجام اقدامات لازم (آموزشی و سرمایه‌گذاری) برای ارتقاء سطح فناوری در معادن و صنایع فراوری.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

- تکمیل و ارتقا زیرساخت‌های صنعتی، معدنی و تجاری نظیر شهرک‌ها و نواحی صنعتی، پایانه‌های صادراتی، انبارها و سردخانه‌ها، زیرساخت‌های آب و انرژی در شهرک‌ها و استقرار واحدهای صنعتی در شهرک‌ها.

نظام سکونتگاهی

- ایجاد شرایط و تسهیلات لازم برای پذیرش و اسکان مهاجران وارد شده به استان در سایر نقاط شهری (غیر از قم).
- زمینه سازی ساماندهی حاشیه نشینی، اصلاح محیط و زیباسازی منظر شهری بر اساس طرح‌های نوین توسعه شهری.
- تقویت و تعمیق فرهنگ اسلام شیعی در طرح‌های توسعه شهری (اعم از ساخت و سازها، بهداشت و نظافت عمومی و توسعه معابر).
- اعمال سیاست‌های تشویقی جهت انتقال واحدهای صنعتی شهر قم به شهرک‌ها و نواحی صنعتی در مراحل اولیه و الزام آن‌ها به انتقال در مراحل بعدی.
- اصلاح چهره کالبدی و تأسیسات خدماتی نقاط روستایی در جهت حفظ حداکثر جمعیت ممکن.
- ضابطه مند نمودن ساخت و ساز شهری و روستایی و اعمال ضوابط اصولی معماری و شهرسازی در ساخت و سازها برای مقاوم سازی در برابر سیل و زلزله.
- بهبود الگوی ساخت و ساز مسکن روستایی و مقاوم سازی مسکن و تأسیسات خدمات روستایی.

بازرگانی

- استفاده بهینه از تسهیلات قانونی، فیزیکی و جغرافیایی منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان در راستای توسعه صنعتی و بازرگانی استان.
- برنامه ریزی در خصوص انتقال صنوف آلاینده به شهرک‌ها و مناطق تعیین شده.
- تشویق واحدهای صنفی و بازرگانی استان به استفاده بیشتر از فناوری‌های روز.
- تقویت و سازماندهی تشکل‌های صادراتی استان.
- تقویت اتاق‌های بازرگانی و تعاون برای فراهم نمودن زمینه‌های مبادله با کشورهای هدف.
- حمایت‌های مالی و اجرایی از برگزاری نمایشگاه‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در استان.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

گردشگری

- ایجاد تسهیلات و معافیت‌های لازم برای جذب سرمایه گذاری در توسعه زائرسراها در شهر قم و اطراف مسجد جمکران.
- ایجاد تسهیلات و حمایت از مؤسسات گردشگری برای برگزاری تورهای زیارتی داخلی و بین‌المللی.
- گسترش حمل و نقل عمومی بین شهری و داخل شهری برای تسهیل دسترسی زائرین به اماکن زیارتی.
- تشویق سرمایه گذاری برای احداث و ایجاد سایت گردشگری و استراحتگاه‌های موقت.
- برقراری تسهیلات لازم برای حفظ، احیاء و بازسازی بافت‌های تاریخی شهر.
- حمایت از ساخت مراکز پذیرایی و اقامتی در سطح استان.
- حمایت از آژانس‌های مسافرتی جهت برقراری تورهای تفریحی بازدید از کویر، دریاچه نمک و سایر جاذبه‌های گردشگری استان.
- حمایت از ایجاد کارگاه‌ها، نمایشگاه‌ها و بازارچه‌های موقت و دائمی صنایع دستی.

خدمات برتر

- توسعه کاربردهای فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک در همه زمینه‌ها.
- توسعه کاربری‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان محرک توسعه فعالیت‌های خدماتی، علمی و صنعتی در فرآیند توسعه استان.
- ارتقای سهم فناوری‌های نوین اداری و اطلاعاتی در دستگاه‌های دولتی.
- گسترش و تسهیل استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات در مناطق مختلف استان.
- ایجاد، توسعه و بهبود زیرساخت‌های ارتباطی، مخابراتی و فناوری اطلاعات در سطوح مختلف.
- ارتقای مهارت‌های نیروی انسانی و استفاده از فناوری‌های نوین در فعالیت‌های مختلف اقتصادی.
- استفاده از فناوری اطلاعات و اینترنت برای راهنمایی، مشاوره، ذخیره جا و حمل و نقل زائرین.

حمل و نقل

- تعامل و هماهنگی با دستگاه‌هایی ملی (مثل وزارت راه و شهرسازی، سازمان راهداری و حمل و نقل، راه آهن) جهت تأیید و تعیین قم به عنوان گلوگاه ارتباطات جنوب برای تمرکز زدایی ارتباطی از تهران.
- ترغیب و تشویق شرکت‌های حمل و نقل و رانندگان برای استفاده از مسیرهای جایگزین مستقل از تهران.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ایجاد امکانات و تسهیلات برای احداث و توسعه مجتمع‌های خدماتی - رفاهی میان جاده‌ای توسط بخش خصوصی در محورهای مواصلاتی استان با تأکید بر محور قم - گرمسار.
  - ارتقای سطح کیفی خدمات ایستگاه‌های راه آهن استان.
  - ارتقاء سطح خدمات شرکت‌های حمل و نقل مسافربری و کاربرد فن آوری های جدید در کاهش تلفات.
  - تعامل و هماهنگی با استان‌های تهران، قزوین و سمنان در راستای جهت‌دهی ناوگان حمل و نقل به استفاده از مسیرهای جایگزین مستقل از تهران.
- اجتماعی و فرهنگی**
- برنامه‌ریزی برای ارتقای شاخص‌های توسعه انسانی (دست‌یابی به هدف‌های توسعه هزاره M.D.G).
  - استفاده از توان‌های مراکز علمی و فرهنگی استان در ارتقاء سطح فرهنگ و روابط اجتماعی حاکم بر سطح جامعه با تأکید بر الگوی رفتار اسلامی.
  - توسعه فرهنگسراها و حمایت از برگزاری برنامه‌های مفید و جذاب برای اوقات فراغت جوانان.
  - تقویت نیروهای انتظامی و قضایی در راستای افزایش امنیت قضایی و اجتماعی.
  - برنامه‌ریزی برای کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی، بیکاری و فقر.
  - فراهم نمودن امکان دستیابی همگانی به آموزش عمومی (تا پایان متوسطه).
  - آموزش و توانمندسازی زنان.
  - گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توجه به قابلیت‌ها و ضرورت‌های استان.
  - توسعه آموزش‌های بهداشتی به منظور ارتقا سطح بهداشت جامعه.
  - فراهم‌سازی امکان دسترسی به خدمات درمانی در شهر و روستا.
  - تعمیم پوشش بیمه‌های اجتماعی، درمانی و حوادث.
  - گسترش ورزش‌های همگانی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای.
  - توسعه امکانات ورزشی و فرهنگی روزآمد و متناسب با نیازهای جمعیت جوان و حمایت از تشکیل گروه‌های ورزشی قهرمانی با هویت استانی و برگزاری مسابقات ملی و استانی.
  - زمینه‌سازی برای تشکیل تشکلهای غیردولتی، ارتقاء مهارت‌های حرفه‌ای و بسترسازی مناسب برای حضور فعال‌تر زنان در فرآیند توسعه.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- حمایت و تقویت مؤسسات خیریه و مردم‌نهاد در جهت تسهیل ازدواج جوانان.
- فراهم سازی زیرساخت‌های ارتباطی و رسانه‌ای مناسب برای توسعه در عرصه فرهنگ و علوم اسلامی.
- زمینه‌سازی برای ایجاد مرکز گفتگوی ادیان و مذاهب در سطح بین‌المللی.
- زمینه‌سازی برای ایجاد نمایشگاه دائمی کتاب و بازارچه نرم‌افزارهای اسلامی.
- راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی مجازی با هویت اسلامی.
- توسعه زیرساخت‌ها و امکانات تألیف، ترجمه، چاپ و نشر معارف دینی.
- حمایت از صنعت تخصصی چاپ و نشر و توسعه انتشارات در فضای مجازی.
- زمینه‌سازی برای انتشار مجلات دارای اعتبار بین‌المللی در علوم اسلامی.
- ارتقای کمی و کیفی برگزاری مسابقات قرآنی، دینی، ورزشی.
- آماده‌سازی شهر قم برای پذیرش برگزاری کنفرانس‌ها و همایش‌های ملی و بین‌المللی.

محیط زیست

- تقویت ذخایر سفره‌های آب زیرزمینی با استفاده از شیوه‌های علمی و نوین.
- تقویت و توسعه عملیات آبخیزداری.
- اصلاح شبکه‌های آب رسانی شهری و کاهش تلفات در شبکه.
- تبلیغ و ترویج روش‌های صرفه جویی در مصرف برای مصرف‌کنندگان خانگی، تجاری، کشاورزی و صنعتی.
- فراهم نمودن بسترهای سرمایه‌گذاری مشترک بخش خصوصی و دولتی در زمینه تأمین و گسترش شبکه توزیع آب شرب.
- حمایت‌های مالی و فنی از مؤسسات و مراکز تحقیقاتی مرتبط با مصرف و توزیع آب.
- تدوین ضوابط و مقررات قانونی و استفاده از آن‌ها برای حفظ کاربری‌های مرتعی، زراعی و باغی.
- مدیریت بهره‌برداری از مراتع بر پایه توان اکولوژیک مراتع.
- جذب مشارکت و ارتقای نقش تشکل‌ها (اتحادیه‌ها و تعاونی‌های و سازمان‌های غیردولتی) در فرآیند توسعه پایدار.
- اعمال مدیریت جامع در مناطق تحت مدیریت.
- توسعه تشکل‌های غیردولتی زیست محیطی از میان جامعه روستایی و عشایری.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ایجاد نظام مدیریت جامع پسماندهای شهری و صنعتی.
- تدوین برنامه حفاظت و بهره برداری پایدار از تنوع زیستی استان.

علم و فناوری

- حمایت از مؤسسات پژوهشی و فرهنگی استان در جهت ارتقاء کیفی آموزش و پژوهش.
- تشویق مراکز تحقیقات اسلامی در جهت استفاده از امکانات فناوری اطلاعات.
- توسعه آموزش های مجازی در حوزه های علمیه و پذیرش طلاب و آموزش آنان از طریق شبکه های اینترنتی.
- زمینه سازی برای ایجاد نمایندگانه دائمی کتاب و بازارچه نرم افزارهای اسلامی.
- ارتقاء سطح دانشکده های فنی و مهندسی و توسعه علوم پایه.
- ارتقاء سطح دانشگاه جامع علوم پزشکی.
- توسعه و تجهیز مراکز رشد و پارک های علمی و فناوری در ارتباط با مراکز آموزش عالی، مراکز تولیدی و سکونتگاه ها.

انرژی

- عملیات کنترل و متعادل سازی در شبکه گاز استان با انجام شبکه های تغذیه و ایستگاه های تقلیل فشار در رینگ استانی.
- بستر سازی و صدور مجوز احداث مجاری عرضه گاز اعم از مایع و CNG.
- حمایت و سرمایه گذاری انرژی های نو و تجدید پذیر با تاکید بر ایجاد نیروگاه های برق خورشیدی.
- حمایت از سرمایه گذاری بخش غیردولتی (خصوصی و تعاونی) در زمینه انرژی های تجدید پذیر و بهینه سازی مصرف انرژی.
- استفاده از تکنولوژی LED در سیستم روشنایی معابر.

اقتصاد

- ایجاد زمینه های لازم برای افزایش سرمایه گذاری های مولد در بخش های تخصصی استان مثل گردشگری، آموزش، فرهنگی - مذهبی و صنعت و معدن با اولویت فعالیت های نوین و دانش پایه.
- تلاش در جهت بومی نمودن سرمایه گذاری های صنعتی و کاهش خروج ارزش افزوده آنها از استان با توجه به نزدیکی به تهران.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ترویج به کارگیری فناوری‌های نوین و دانش پایه، نوآورانه و کارآفرینانه در بخش‌های تولیدی و خدماتی.

نظام تصمیم‌گیری

- مهار استقرار فعالیت‌های جدید تولیدی و خدماتی غیرضروری در شهر قم و زمینه‌سازی برای انتقال تدریجی فعالیت‌های مشابه موجود در راستای آماده‌سازی این شهر برای پذیرش عملکردهای ملی.
- ایجاد مشوق‌های لازم برای سرمایه‌گذاران بخش خصوصی جهت جذب سرمایه‌گذاری‌های بزرگ متمایل به تهران.

3-3- تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی

- الگوی کلان سازمان فضایی قم با توجه به وجود مرکز قوی جمعیتی - فعالیتی کلان‌شهر قم در ناحیه مرکزی استان، الگویی مرکز‌گرا خواهد بود که با توجه به موقعیت و شبکه‌های ارتباطی به شکل ستاره‌ای عمل خواهد نمود.
- الگوی استقرار مراکز سکونتگاهی گرایش به سمت کاهش تمرکز شهر قم داشته و از الگوی کاملاً قطبی کنونی به الگوی خوشه‌ای گرایش خواهد داشت.
- در استقرار فعالیت‌ها علاوه بر تلاش در جهت عدم تمرکز فضایی فعالیت‌ها در شهر قم و توزیع آنها در سایر نقاط استان، نظر به شرایط دشوار طبیعی و مشکلات تأمین آب برای استقرار فعالیت‌ها الگوی تمرکز غیرمتمرکز دنبال خواهد شد.
- با توجه به موقعیت ممتاز جغرافیایی و پیوندهای قوی بیرونی استان با مرکز کشور، استان‌های هم‌جوار و سایر مناطق کشور، تقویت این پیوندها و شبکه‌های ارتباطی استان به عنوان عامل اصلی برقراری این پیوندها، در شکل‌گیری سازمان فضایی تعیین‌کننده خواهند بود.
- کلان‌شهر قم با ایفای نقش مرکز خدمات منطقه‌ای و یکی از مراکز اصلی گردشگری مذهبی و زائرپذیری در سطح ملی و بین‌المللی، همچنان نقش اصلی را در الگوی کلان سازمان فضایی استان ایفا خواهد نمود.

- توسعه شبکه ارتباطی استان با توجه به نقش چهارراهی قم در برقراری ارتباطات فرا منطقه‌ای و فراملی در شبکه بین‌المللی کریدورهای حمل‌ونقل از جمله راهبردهای مطرح شده برای سازمان‌دهی فضایی استان است. از اینرو کریدور توسعه تهران-قم کاشان شامل شبکه‌های آزادراهی، راه‌های اصلی، راه‌آهن و

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شبکه‌های سوخت و انرژی که قم را از یکسو با مرکز کشور و از سوی دیگر با بیشتر مناطق جنوب و جنوب شرق کشور پیوند می‌زند، همچنان به عنوان ستون فقرات ساختار فضایی استان در آینده عمل خواهد کرد. محور قم-سلفچگان نیز با ارتقای عملکرد در کنار محور فوق، نقش اصلی را به عنوان محورهای توسعه استان خواهند داشت.

- در استای راهبرد ارتقای نقش ترانزیتی استان، توسعه و ارتقای عملکرد محورهای قم-گرمسار و قم-ساوه از الزامات سازمان فضایی مطلوب خواهد بود. محور ارتباطی قم-دلیجان نیز با ارتقای عملکرد، به تقویت نقش ارتباطی استان کمک خواهند کرد.

- نقاط مهمی همانند منطقه ویژه، فرودگاه، شهرک‌های صنعتی و پارک علم و فناوری دیگر عناصر تأثیرگذار در الگوی کلان سازمان فضایی هستند.

مناطق مستعد توسعه زیرساخت‌ها:

در راستای تقویت پیوند و نقش ارتباطی ملی و بین‌المللی قم و راهبرد تمرکززدایی ارتباطی از تهران و تقویت پیوند مناطق جنوبی با مناطق نیمه شمالی کشور، ایجاد برخی از محورهای جدید و ارتقای سطح برخی دیگر به شرح زیر (جاده‌ای، ریلی و هوایی) از تأکیدات آمایش در این بخش است:

- ارتقای سطح و عملکرد محور قم-گرمسار تا سطح آزادراه.
- ارتقای سطح و عملکرد محور قم-جعفریه-ساوه (محور قم-بویین زهرا) تا سطح آزادراه.
- ارتقای محورهای قم-نیزار، و محورهای منتهی به کهک (از جاده قم-کاشان و قم-نیزار) تا سطح بزرگراه
- ارتقای محور قم-قنات و ادامه آن تا سراج، محور قم-کهک، محور سلفچگان-دستجرد و جاده قدیم سلفچگان-ساوه تا سطح راه اصلی.
- ارتقای مسیر فرعی کهک با نواحی شمالی شهرستان کاشان تا سطح راه اصلی برای تقویت پیوندهای بیرونی استان و استفاده بهتر از قابلیت‌های توریستی این ناحیه.
- احداث محورهای ارتباطی با عملکرد توریستی جهت ارتباط مناطق گردشگری طبیعی و اتصال آن‌ها به شبکه ارتباطات فعلی و آتی استان.
- حمایت از تکمیل هرچه سریع‌تر فرودگاه بین‌المللی قم و برقراری شبکه پروازی در این فرودگاه
- تکمیل محور ریلی دوخطه جدید تهران-قم تا تقاطع با محور قم-کاشان و تکمیل شبکه کمربندی راه‌آهن شهر قم.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- احداث خط آهن جدید قم-ساوه در مسیر موازی محور جاده ای موجود برای تثبیت نقش ترانزیتی قم، تقویت مسیر مستقیم جنوب کشور به مناطق شمال غربی مستقل از تهران.
- تسریع در تکمیل خط آهن سریع السیر قم - اصفهان.
- اتصال شهرک های صنعتی استان به شبکه ریلی موجود و آتی.

مناطق مستعد توسعه فعالیت های کشاورزی:

استان قم فاقد اراضی مستعد برای کشت منظم فراورده های کشاورزی و باغبانی فشرده است. با توجه به محدودیت های منابع آب، استان برای زراعت و باغبانی آبی و حتی دیم توان متوسطی دارد و میزان کل تولید در واحد سطح به خاطر محدودیت های شرایط اکولوژیکی، کم تا متوسط است. در راستای حفظ سطح فعالیت های کشاورزی و اقتصادی نمودن این فعالیت ها، توسعه فعالیت های متمرکز در زیر بخش های مرتبط مثل شهرک ها و مجتمع های دام و طیور و مجتمع های گلخانه ای توجیه پذیرند.

مناطق مستعد توسعه فعالیت های صنعتی و معدنی:

شهرک های صنعتی استان شامل شهرک های شکوهیه، محمودآباد، قنات، الغدیر، چاپ و نشر (ICT) و سلفچگان و نواحی صنعتی شامل خورآباد، سیرو، طغرو، دستجرد و نیزار هستند. که با توجه به طراحی ها و آماده سازی های انجام شده در این شهرک ها، هنوز ظرفیت های استفاده نشده فراوانی برای استقرار واحدهای صنعتی جدید دارند. با این حساب ساماندهی و استفاده بهینه از ظرفیت شهرک ها و نواحی موجود، اصلی ترین راهبرد فضایی در توسعه صنعتی استان خواهد بود.

مناطق مستعد توسعه خدمات و بازرگانی:

اکثریت قریب به اتفاق فعالیت های خدماتی در شهر قم مستقر هستند. غیر از گروه مزبور، سایر فعالیت هایی که نقش تأثیرگذاری در سازمان فضایی بخش دارند عمدتاً مربوط به بخش بازرگانی هستند. یکی از نقاطی که در این بخش مهم ترین نقش را در سازمان فضایی استان ایفا می نماید، منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان است. این منطقه مانند برخی دیگر از ظرفیت های ایجاد شده در استان، تاکنون به طور کامل مورد استفاده قرار نگرفته و

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

بسترهای قانونی و اراضی تخصیص یافته به این منطقه می تواند پذیرای بسیاری از فعالیت های جدید بازرگانی و صنعتی در این منطقه باشد.

مناطق مستعد توسعه فعالیت های گردشگری:

مناطق مستعد توسعه فعالیت های گردشگری مذهبی، فرهنگی و طبیعی شامل مجموعه شهری قم (حرم مطهر، مسجد جمکران، بناهای تاریخی و...) و در سطح استان بناهای تاریخی و مذهبی، مناطق کویری حوض سلطان و دریاچه نمک و مناطق بیلاقی کهک و خلیجستان و... است.

الگوی استقرار و نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی

کلان شهر قم با توجه به پیش بینی های انجام شده، در افق 1414 جمعیتی تا سقف 1.7 میلیون نفر را خواهد داشت. لیکن هدف گذاری جمعیتی برای این شهر با توجه به پیش بینی انجام شده برای کل جمعیت و لزوم مهار روند مهاجرت ها به این شهر انجام می شود.

شهر قنات که در بین سایر نقاط شهری استان بیشترین جمعیت را دارد با توجه به لزوم پذیرش بخشی از سرریز جمعیتی قم، با نرخ رشدی بیش از مقاطع گذشته امکان رشد جمعیت تا سطح 25 هزار نفر را خواهد داشت. این شهر از نظر خدماتی، حوزه روستایی اطراف خود را پوشش خواهد داد.

شهر جعفریه علاوه بر آن که در مرکزیت یک ناحیه روستایی نسبتاً پرجمعیت واقع شده، در مسیر قم-ساوه-بوین زهرا قرار گرفته است که با توجه به راهبردهای آمایش استان، مسیری پرتردد و ترانزیتی خواهد بود؛ بنابراین شهر جعفریه نیز قادر است با نرخ رشدی بیش از روند گذشته خود پذیرای جمعیت تا 20 هزار نفر باشد. با توجه به محدود بودن زمینه های فعالیت های اقتصادی (اقتصاد کاملاً کشاورزی) شهر دستجرد، جمعیت این شهر در افق طرح در مقیاس کمتر از 10 هزار نفر پیش بینی می شود. این شهر خدمات محدودی را در حوزه روستایی اطراف خود ارائه خواهد کرد و از نظر خدماتی در وهله اول به سلفچگان و در مرحله بعدی به قم وابسته خواهد بود.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شهر کهک در گذشته نرخ رشد‌های پایین و منفی جمعیتی را تجربه کرده است. اما پیش‌بینی می‌شود با توجه به قابلیت‌های کشاورزی و گردشگری آن در آینده شاهد رشد بیشتری بوده و جمعیت آن به آستانه‌های 15 هزار نفر نزدیک خواهد شد. این شهر نیز خدمات محلی حوزه نفوذ خویش را ارائه خواهد نمود.

شهر سلفچگان در حال حاضر کم‌جمعیت‌ترین شهر استان است، لیکن این نقطه با توجه به ظرفیت‌های توسعه منطقه ویژه، قرارگیری در مسیر یکی از محورهای اصلی توسعه استان، برخورداری از زیربنای توسعه‌یافته، نزدیکی به فرودگاه در حال احداث و قابلیت‌های توسعه در زمینه‌های صنعت، کشاورزی و بازرگانی، یکی از مناطقی است که نقش تحول‌آفرین در آمایش استان خواهد داشت. افزایش ارادی و برنامه‌ریزی شده جمعیت این شهر در برنامه آمایش مدنظر خواهد بود. جمعیت این شهر تا افق طرح به حدود 25 هزار نفر خواهد رسید. حوزه نفوذ خدماتی این شهر از حد محلی فراتر رفته و بخش‌هایی از جنوب غربی و غرب استان را در محدوده بخش‌های سلفچگان و خلجستان در بر خواهد گرفت.

نقاط روستایی استان به عنوان شکل دوم سکونت در استان، بخش کوچکی از جمعیت استان را در خود جای خواهند داد. سناریوی نگه‌داشت جمعیت فعلی در جوامع روستایی، سناریویی قابل قبول و ممکن به نظر می‌رسد. اما شکل توزیع جمعیت و نقاط روستایی بر اساس طرح‌های ساماندهی نقاط روستایی می‌تواند با تقویت نقاط مستعدتر روستایی و جذب جمعیت نقاط کم‌توان بهینه گردد.

الگوی توزیع خدمات اجتماعی در سطح مناطق

کلان‌شهر قم به لحاظ جایگاه خدماتی علاوه بر مرکزیت سیاسی-اداری استان و مرکزیت خدمات استانی، همچنان مرکزیت خدمات برتر منطقه‌ای در مقیاسی فرااستانی را به عهده خواهد داشت.

ماده 4- برنامه‌های اجرایی آمایش استان قم به قرار زیر است:

نظام سکونتگاهی و توزیع فضایی جمعیت

- برنامه تاب‌آوری و توانمندسازی چند وجهی قلمروها (شهرستانها، شهرها و روستاها).
- برنامه تعادل بخشی فضایی سکونتگاهها.
- برنامه ساماندهی کالبدی - فضایی سکونتگاه‌های شهری.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه سیاستگذاری زیرساختی در خصوص سکونتگاه های شهری و روستایی.

خدمات فرهنگی و اجتماعی

- برنامه توسعه و ارتقاء سطح خدمات فرهنگی - اجتماعی.

- برنامه توسعه منابع انسانی و توانمندسازی اقشار ضعیف.

- برنامه توسعه مشارکت، تعهد و اعتماد اجتماعی.

- برنامه توسعه و ساماندهی اشتغال

- برنامه توسعه زیرساخت های بهداشتی - درمانی.

- برنامه توسعه خدمات و تجهیز فضاهای ورزشی.

- برنامه توسعه و ساماندهی زیرساخت های آموزشی (آموزش عمومی).

صنعت و معدن

- برنامه توسعه و گسترش خدمات پشتیبان تولید صنعتی و معدنی.

- برنامه ارتقای بهره وری معادن.

- برنامه ارتقای بهره وری صنایع.

- برنامه ایجاد، توسعه، تجهیز و تکمیل زیرساخت ها و تسهیلات مرتبط با صنایع.

- برنامه حفاظت و صیانت از محیط زیست و کاهش آلودگی های منتج از فعالیت های صنعتی و

معدنی.

ارتباطات و فناوری اطلاعات

- برنامه توسعه کاربردها و خدمات بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات.

- برنامه توسعه زیرساخت های بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات.

علم و فناوری

- برنامه توسعه و ساماندهی زیرساخت های آموزش دینی و آموزش عالی.

- ماموریت گرایی (محوری) دانشگاه ها با مزیت استانی.

- برنامه توسعه و تجهیز زیرساخت های پارک علم و فناوری، ایستگاه های تحقیقاتی و مراکز رشد.

- برنامه انطباق فعالیت دانش بنیان با مزیت سنجی بخش های خدماتی.

گردشگری و میراث فرهنگی

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دیسرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه توسعه و ارتقاء کمی و کیفی زیرساخت‌ها و تاسیسات و خدمات حوزه زیارت و گردشگری مذهبی.

- برنامه توسعه گردشگری مذهبی، فرهنگی و تاریخی.

- برنامه توسعه گردشگری طبیعی.

- برنامه توسعه گردشگری سلامت.

- برنامه توسعه و ساماندهی صنایع دستی.

حمل و نقل

- برنامه ایجاد و توسعه موسسات و پایانه‌های حمل و نقل.

- برنامه تجاری سازی زیرساخت‌های حمل و نقل جاده‌ای.

- برنامه تجاری سازی زیرساخت‌های حمل و نقل ریلی.

- برنامه تجاری سازی زیرساخت‌های حمل و نقل هوایی.

- برنامه توسعه حمل و نقل چند وجهی.

- برنامه توسعه خدمات لجستیکی حمل و نقل.

بازرگانی

- برنامه توسعه، تجهیز و تکمیل زیرساخت‌های مرتبط با بازرگانی (زیربنای بازرگانی، قطب‌ها، کریدورها و...).

- برنامه توسعه و گسترش تجارب مدرن و تجارت الکترونیک و فراهم سازی زیرساخت‌ها و تسهیلات مرتبط.

- برنامه حمایت از تسهیل و توسعه تجارت داخلی و خارجی و تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز.

کشاورزی و امنیت غذایی

- بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی و اصلاح الگوی کشت.

- توسعه دام و طیور.

- توسعه کشت گلخانه‌ای.

- توسعه کشت گیاهان دارویی.

- افزایش تولید آبزیان پرورشی.

آب

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی.

- برنامه عرضه آب برنامه تامین آب.

- برنامه توسعه تاسیسات آب و فاضلاب و بازچرخانی آب.

- بهبود بهره‌وری آب در عرصه صنعت.

- مهندسی رودخانه.

محیط زیست و منابع طبیعی

- برنامه حفاظت و بهره برداری پایدار از زیست بوم های خشکی.

- برنامه پایش و مدیریت آلاینده ها.

- برنامه مدیریت پسماند.

- آبخیزداری و حفاظت از خاک.

- مقابله با بیابان زایی.

انرژی

- برنامه توسعه انرژی های نوین و تجدید پذیر.

- برنامه افزایش بهره وری در تولید، انتقال و توزیع انرژی.

- برنامه بهسازی، نوسازی و نظارت بر شبکه های انتقال و توزیع انرژی.

اقتصاد و سرمایه گذاری

- برنامه تسهیل و جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی و جلب مشارکت ها.

- برنامه توسعه کارآفرینی.

- برنامه خلق و بسط نوآوری و خلاقیت.

دفاعی، امنیتی و پدافند غیر عامل

- برنامه هدایت، راهبری، پایش، مصون سازی و کاهش آسیب پذیری زیرساخت ها و رعایت ضوابط

پدافند غیر عامل.

نظام تصمیم گیری

- برنامه توانمندسازی و بهره گیری حداکثری از ظرفیت مشارکت مردمی در اداره امور.

- برنامه ایجاد تغییرات نهادی و اصلاح تقویت سیاستگذاری های مبتنی بر آمایش سرزمین.

شورای عالی آمایش سرزمین

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

ماده 5- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلف به رعایت مفاد این سند می‌باشند.

ماده 6- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان موظف است، گزارش عملکرد سالانه تحقق این سند را در پایان هر سال به دبیرخانه ارسال نموده و دبیرخانه نیز گزارشی از میزان تحقق پذیری اسناد آمایش همه استان‌ها را به شورای عالی ارائه می‌دهد.

ماده 7- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان موظف است تمهیدات لازم به منظور تحقق پذیری سند و هم چنین مطالعات آمایش استان در سطح استان را فراهم آورد.

ماده 8- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان موظف است به منظور تحقق عملیاتی سند؛ پیوند بین این سند با مطالعات آتی در سطح استان و برنامه‌های بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت از جمله بودجه سنواتی در استان را با تعامل و همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور برقرار نماید.

ماده 9- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان موظف است حداکثر ظرف مدت یکسال، سند آمایش استان را بر اساس سند ملی آمایش سرزمین بازنگری، بروزرسانی و اسناد مربوطه را به دبیرخانه ارسال نماید.

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

شورای عالی آمایش سرزمین

پیوست:

پیش نویس سند آمایش استان قم